
Секція 2

СТАНОВЛЕННЯ КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Аліна Іванівна Головка – студентка II курсу Сумської філії
Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: **Вікторія Павлівна Грובה** – заступник директора
Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх
справ, доктор юридичних наук, професор

ІНСТИТУТ ПРАВОНАСТУПНИЦТВА: КОНТИНУЇТЕТ УКРАЇНИ СТОСОВНО ПРАВ І ЗОБОВ'ЯЗАНЬ СРСР

Інститут правонаступництва вважається одним із найдавніших інститутів міжнародного права. Незважаючи на те, що на сьогоднішній день він порівняно добре врегульований у конвенційному плані, проблема правонаступництва не втрачає своєї актуальності. Оскільки від ефективності здійснення правонаступництва державою залежить стабільність всього світового порядку. Однак, як доводить практика, часто держави-учасниці правонаступництва і світове співтовариство загалом виявляються неготовими до врегулювання наслідків правонаступництва. Яскравим прикладом в цьому аспекті є Україна, адже попри те, що розпад СРСР відбувся ще у 1991 році, проблема правонаступництва в Україні залишається актуальною, а безліч питань досить не врегульовані.

Увів поняття повного правонаступництва Гуго Гроцій у своєму трактаті «Про право війни і миру». Емерік де Ваттель у книзі «Право народів» відзначав, що держава- правонаступниця зобов'язана виплачувати борги іншим державам. Під міжнародним правонаступництвом сьогодні розуміють перехід прав і обов'язків від одного суб'єкта міжнародного права (право попередника) до іншого (правонаступника) внаслідок виникнення або припинення існування держави або зміни її території [2, с. 151].

Довгі роки норми інституту правонаступництва склалися із норм звичаєвого права, незалежно від великої кількості прецедентів створення нових держав. Але на сьогодні існує два універсальні договори, прийняті під егідою ООН: Віденська конвенція про правонаступництво держав стосовно договорів від 23 серпня 1978 року (Україна приєдналася до цієї конвенції 17 вересня 1992 року) і Віденська конвенція про

правонаступництво держав стосовно державної власності, державних архівів і державних боргів від 8 квітня 1983 року (Україна приєдналася до даної Конвенції 17 листопада 1992 року). Питання щодо правонаступництва держави має велике значення для України, адже Україна є повним правонаступником УРСР та частковим правонаступником СРСР й деякі питання розподілу державної власності, державних архівів, державних боргів СРСР залишаються й досі не вирішеними.

Україна в особі своїх вищих органів влади визначила правонаступництво в тих випадках, коли в силу міжнародного права це підлягає вирішенню одностороннім волевиявленням, а в інших випадках – шляхом укладання відповідних міжнародних угод. Одностороннім волевиявленням установлена безперервність держави України, її територіальне наступництво в Декларації про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року.

У Декларації оголошувалося правонаступництво на свою частку в загальносоюзному багатстві, зокрема в загальносоюзних алмазному і валютних фондах і золотому запасі, що створений завдяки зусиллям народу Республіки. Подальший розвиток ця тенденція одержала в Законі України від 12 вересня 1991 р. «Про правонаступництво».

Для рішення проблем правонаступництва і на основі Меморандуму про порозуміння з питання правонаступництва у відношенні договорів колишнього СРСР, що представляють взаємний інтерес 1992 року, Радою глав держав СНД 20 березня 1992 року була створена комісія з правонаступництва у відношенні договорів, що представляють взаємний інтерес, державної власності, боргів і активів колишнього Союзу РСР, у рамках якої було підготовлено значне число угод між державами колишнього СРСР (наприклад, Договір про правонаступництво стосовно колишнього державного боргу й активів Союзу РСР 1991 року, Угода глав держав-учасниць СНД про власність колишнього Союзу РСР 1991 року, Угода про розподіл усієї власності колишнього Союзу РСР за кордоном 1992 року, Декларація глав держав-учасниць СНД про міжнародні зобов'язання в галузі прав людини й основних свобод 1993 року та ін.). Україна є учасницею більшості з цих договорів.

Меморандумом про взаєморозуміння щодо боргу іноземним кредиторам СРСР було встановлено основний принцип виплати зовнішнього боргу СРСР – принцип солідарної відповідальності. Дія цього принципу передбачалася в тому, що якщо одна держава-спадкоємець виявить, що не в змозі виплатити свою частку боргу, то інші партнери по Меморандуму повинні взяти на себе зобов'язання у частині, що приходяться на частку цієї учасниці. Ця домовленість повинна була діяти до укладення окремої двосторонньої угоди, яку сторони повинні були підписати до 31 грудня 1992 р. На виконання цієї угоди Російська Федерація зобов'язувалася надати Україні повну інформацію про всі

активи й боргові зобов'язання колишнього Союзу, а також їхніх рухах, починаючи з грудня 1991р. Але указаної інформації надано не було і тому до 31 грудня 1992 р. угоди не було укладено і Україна відмовилася від передачі Російській Федерації прав і функцій на управління українською частиною зовнішнього боргу та фінансових активів СРСР, заявивши, що вона бере на себе виплату відповідної частини цього боргу [5, с. 210]. Пізніше Україна взяла на себе виплати боргу і юридично це було закріплено у Протоколі від 16 січня 1993р. Так, було визначено, що Україна та Росія визнають відповідальність за борг колишнього СРСР. Україна та Росія будуть окремо відповідальні за обслуговування зовнішнього боргу колишнього СРСР, причому Україна та Росія відповідають у відповідних частках цього боргу (це положення підлягало уточненню). У разі, якщо одна зі сторін порушить графік платежів, інша сторона не повинна буде відповідати за невиконання зобов'язань. Завершити розгляд питання щодо правонаступництва України остаточно так і не вдалося, так Угода між Україною та РФ про врегулювання питань правонаступництва щодо зовнішнього боргу та активів колишнього СРСР від 9 грудня 1994 року (так званий «нульовий варіант») була останнім вагомим актом серед низки актів стосовно правонаступництва. Таким чином, необхідність чіткого, всебічного регулювання міжнародного правонаступництва є проблемою, яка й досі не вирішена.

Велика кількість питань тривалий час залишається без розгляду та міжнародне співтовариство не поспішає їх вирішувати. Хоча нещодавно постановою Кабінету Міністрів України від 13.08.2014 № 333 і була створена Міжвідомча робоча група з вивчення можливих шляхів захисту інтересів держави у вирішенні питання правонаступництва щодо зовнішнього державного боргу та активів колишнього СРСР, однак остаточний розгляд даного питання ще попереду, оскільки необхідно зібрати всі необхідні докази та підтвердження, на підставі яких висвітлювати проблему правонаступництва України міжнародній спільноті. У свою чергу, Російська Федерація все зволікає з наданням повної інформації про стан всіх боргів та активів, підтвердженої висновками міжнародного аудиту, а отже, взагалі весь процес правонаступництва призупинений і це створює велику кількість перешкод для роботи новоствореної Робочої групи.

Література

1. Гроций Г. О праве войны и мира. Книга вторая [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.civisbook.ru/files/File/Groziy.Kn2.pdf>
2. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право [Текст] : підручник / М. О. Баймуратов. – Х. : Одиссей, 2008. – 704 с.
3. Галан В. О. Практика врегулювання проблем державного боргу колишнього СРСР / В. О. Галан // Проблеми законності : респ. міжвідом. наук. зб. – Харків, 2003. – Вип. 64. – С. 206-212.

4. Угода про розподіл всієї власності колишнього Союзу РСР за кордо- ном [Електронний ресурс] – Режим доступу http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/997_022
5. Протокол про схему обслуговування боргу колишнього СРСР Украї- ною і Росією (укр/рос) Україна, Російська Федерація; Протокол, Міжнарод- ний документ від 16.01.1993 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/643_115
6. 6.Електронний ресурс – Режим доступу : <http://readbookz.com/book/166/5012.html>

Аліна Сергіївна Кибенко – студентка II курсу факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: **Вікторія Павлівна Грובה** – заступник директора
*Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх
справ, доктор юридичних наук, професор*

ПОНЯТТЯ ТА ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

Безпека була і залишається одним із найважливіших аспектів у функціонуванні суб'єктів міжнародних відносин. Забезпечення безпеки базовою потребою є важливим завданням кожної держави, як і міжнародної спільноти в широкому розумінні цього поняття.

Термін «безпека» історично відповідає латинському *securitas* – безтурботність, недбалість, душевний спокій, вільність від страху, небезпеки, спокій, впевненість у собі [1] .

Перші тлумачення безпеки можемо знайти у працях грецьких (Платон, Аристотель, Епікур) і римських (Цицерон, Лукрецій) філософів. За античних часів поняття безпеки використовувалось у філософському, політичному та юридичному лексиконах. Водночас праці таких видатних філософів, як Цицерон та Лукрецій, відіграли важливу роль у формуванні змісту поняття безпеки як на рівні індивіда, так і на рівні держави чи народу. Сучасні визначення у західних і в українських виданнях окреслюють безпеку переважно як: стан впевненості, спокою, забезпечення, а також його відчуття, і вказують, що вона означає відсутність загрози і захист перед небезпеками.

Можемо стверджувати, що сьогодні дослідження безпеки стало самостійною галуззю суспільної науки. Вивчення проблем безпеки, або безпекознавство (*security studies*), у межах теорії міжнародних відносин посідає особливе місце [2].

Загалом у міжнародних відносинах основним критерієм типології безпеки слугує поділ безпеки на національну/внутрішню (безпеку держави) і міжнародну безпеку. У науковій літературі існує велика